

(((((UNIKOM))))))

UNION NICHT-KOMMERZORIENTierter LOKALRADIOS

RAWIK

Radio Aus- und Weiterbildung im Interkulturellen Kontext

Erarbeitet von Fachpersonen von Radio LoRa, Radio RaBe,
Radio X und der Radioschule klipp+klang

Radyo Dili

Teknik

Radyo Dili

Çok dilli radyo yayını düzenleme

Araştırma

Röportaj

Feedback

Free Download: www.klippklang.ch/lehrmittel

Nutzungsbedingungen siehe Impressum

lorar
97,5 MHz

RaBe
RADIO 95.6 MHz

Radio **X**

klipp+klang
radioschule

Impressum

Herausgeberin:

Union nicht-kommerzorientierter Lokalradios UNIKOM
www.unikomradios.ch

Vertrieb (im Auftrag der UNIKOM):

Radioschule klipp+klang
Schöneeggstrasse 5
8004 Zürich
Tel. +41 44 242 00 31
info@klippklang.ch
www.klippklang.ch

Im Projekt **RAWIK** wurden 2010 bis 2011 Kurskonzepte und begleitende Lehrmittel für die Radio Aus- und Weiterbildung erarbeitet. Die Lehrmittel stehen allen AusbilderInnen und SendungsmacherInnen der nicht kommerziell arbeitenden Radios zur Nutzung zur Verfügung.

RAWIK gewann 2011 den Anerkennungspreis der 6. Medien-Awards des Vereins Qualität im Journalismus.

Projektleiter: Juan Widmer

Textbearbeitung: Adriane Borger (mehrsprachige Sendungsgestaltung, Schreiben fürs Radio, Feedback), Nicole Niedermüller (Interview, Recherche), Lucia Vasella (Technik)

Redaktionelle Mitarbeit: Simon Grab, Bianca Miglioretto, Linda Muscheidt, Liselotte Tännler

Übersetzung: Nicole Weiss / Übersetzungsbüro weiss-translations.ch

Korrektorat: Claudia Bislin

klipp+klang
radioschule

© unikom 2012

Dieses Werk ist unter einer Creative Commons Lizenz vom Typ Namensnennung-NichtKommerziell-KeineBearbeitung 3.0 Schweiz zugänglich. Um eine Kopie dieser Lizenz einzusehen, konsultieren Sie <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/ch/>.

Finanzielle Unterstützung:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Bundesamt für Kommunikation BAKOM
Office fédéral de la communication OFCOM
Ufficio federale delle comunicazioni UFCOM
Uffizi federal da comunicaziun UFCOM

Schweizer Syndikat Medienschaffender Syndicat
suisse des massmedia Sindacato svizzero dei mass
media Sindacat svizzer dils mediums da massa

(((((UNIKOM))))))
UNION NICHT-KOMMERZORIENTierter LOKALRADIOS

Mit Genehmigung von:

kopaed verlagsgmbh, D-81539 München

Hessische Landesanstalt für privaten Rundfunk und neue Medien (LPR Hessen), D-34131 Kassel

Bildungszentrum BürgerMedien e.V. (BZBM), D-67072 Ludwigshafen

Radioschule klipp+klang, CH-8004 Zürich

Bildungszentrum
BürgerMedien

klipp+klang
radioschule

Radyo Dili: Duymak için yazmak ¹

Konuşmaktan Korkmayın!

Çoğu insan kendilerinin yeterince „iyi“ konuşmadığını sandığından radyoda konuşmaya cesaret edemez. Belki de aksanları olduğu, şiveli konuştukları veya „radyoya uygun sesleri olmadığı“ için böyle düşünüyorlardır. Fakat kimin „iyi“ konuşup konuşmadığı, neyin doğru neyin yanlış olduğuna kim karar veriyor ki? Özellikle konuşulan dil bireye özgü bir olgudur. Yine de radyoda insanın kendisini anlaşılır bir şekilde ifade etmesine yardımcı olan belli bazı ipuçları ve kurallar vardır.

Radyo Dili Konuşma Dilidir

Radyo dinlerken kendimizi en iyi hissettiğimiz an, konuşmacıların bize doğrudan hitap ettiği andır. Konuşmacı biçimi „bizim“ dilimize ne kadar yaklaşırsa onları o kadar iyi hissederiz. Yani günlük hayatımızda iletişimde kullandığımız dili kastediyorum. Radyoda kulağa sıkça „spontane“ konuşuluyor gibi gelse de – aslında bu izlenim yanıltmaktadır: Radyo metinleri iyi hazırlanmış ve genelde bir bütün olarak önceden yazılmışlardır. Günlük konuşmadan farklı olarak radyoda tüm ifadeler açık, doğrudan ve gereksiz sözcükler olmadan dinleyiciye ulaşmalıdır.

Burada bilgiler açıkça ön plana çıkarılmakta, ana fikir önceden düşünülmekte, dolaylı anlatımlar, örnekler ve karşılaştırmalar uygun şekilde seçilmektedir.

Bu gibi metinlerin okulda öğrenilen yazı dili ile ilgisi yoktur. Konuşulduğu gibi yazmak için çok deneyim gerekmektedir.

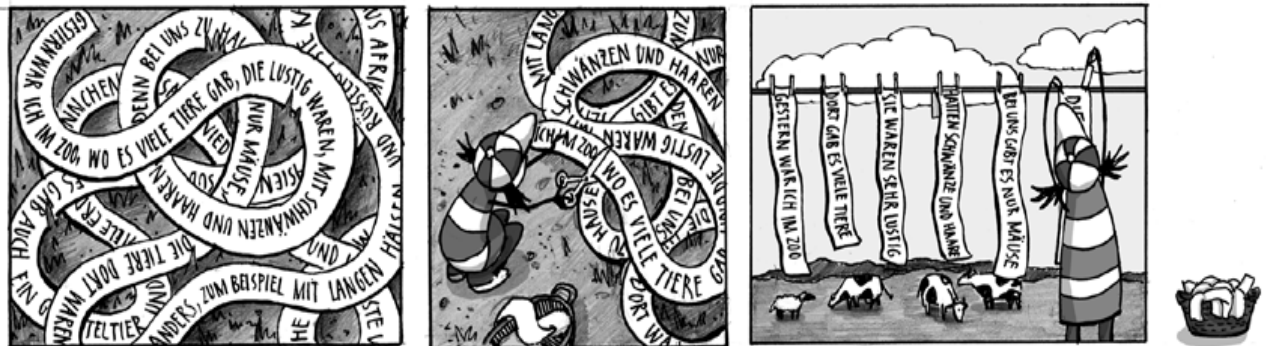
Radyo Metinlerinin Yapısı ve Düzenlenmesi

Radyo metinleri düzdür

Radyo metinleri işitildikleri anda anlaşılır olmalıdırlar. Dinleyicinin takip edebilmesi için bir radyo metni basit ve mantıklı kurulumlu olmalı ve dil unsurlarıyla yapılandırılmış olmalıdır.

Basit cümle yapısı: Cümle başına bir bilgi

Önemli düşünceler mantıklı sınıflandırılmış ve bu mantık çerçevesinde birbirini takip eden cümlelerle anlatılmalıdır. İç içe girmiş cümle yapısı radyoya göre değildir, yan cümleler çok az kullanılır.

¹ Nach Interaudio (2007: Sprechen und Moderieren im Radio)

Seçme ve Azaltma

Bir radyo metnini açık ve basit yapılandırmak demek önemli olan kısma konsantre olmak demektir. Kim böyle bir metin yazmak isterse elindeki bilgilerden en önemlilerini veya en ilginç olanlarını seçmelidir. Bu seçim sübjektiftir ve böyle de kalabilir.

«5 N, 1 K» Soruları

Yapılandırma ve seçmede «5 N, 1 K» soruları yardımcı olur:

Kim konuşuyor/faaliyette vs.? **Ne** oluyor? **Nerede**? **Neden**? **Ne zaman** oldu? **Kaç** tane? Vs.

Bir Radyo Metnini Yapılandırma

Bir radyo metni açık ve basit bir şekilde yapılandırılmış olmalıdır. Dinleyicinin rahatça anlayabilmesi için metnin hangi parçalardan oluştuğu belirtilmelidir. Burada giriş kısmı çoğunlukla bir başlığın fonksiyonunu devralır ve konunun ne olduğunu bildirir. Devamında düşünce silsileleri mantıklı olarak birbirini takip etmeli ve birbiriyle bağlantı olmalıdır.

Giriş

İlk cümleler merak uyandırıcı olmalıdır, çünkü onlar dinleyicinin „yayının devamını takip edip etmeyeceği hususunda” belirleyici olur. O nedenle de, girişe kafa yormaya değer.

Radyoda tekrarlamalar yardımcı olur ve buna müsaade vardır (artık bilgi)

Konunun ana hatlarını kapsayan düşünceler veya metindeki önemli kavramlar tekrarlandığı takdirde bu dinleyiciye yardımcı olur. . Özellikle de yeni bir konuya geçildiğinde, şimdiye kadar anlatılmış olanın küçük bir özetini verilmesi, bir metni içerik olarak takip etmeyi kolaylaştırır. Radyo metnindeki istenen bu tekrarlara uzman dilinde "artık bilgi" denir.

Radyo metinlerinde açık ve canlı dil için ipuçları

Dinleyicinin söyleneni iyi algılaması için radyo dili oldukça somut olmalıdır. Tanımlamalar ve yapay karşılaştırmalar dinleyicinin zihninde bir şeylerin şekillenmesini sağlar.

Soyut yerine somut

Anlaşılır bir dille tarif etmenin temeli, araştırmanın iyice gözlemlenmesi ve algılanmasıdır. Sadece bir şeyi gerçekten „anlayan“,onu tam olarak ifade edebilir.

Soyut Dil : *tipik ilkbahar bitkileri*

Somit Dil: kardelen, çiğdem ve nergis

Fiiller hareket getirir

Metinler daha çok fiillerle, yani „eylemler" ile canlı ve dinamik bir yapıya kavuşur. Burada güçlü ve tasvirli fiiller kullanmak önemlidir. Sadece „iki ayak üstünde hareket etme"olgusu, için sayısız deyim vardır: gitmek, yarışmak, hoptamak, koşmak, gezinmek, bakınarak gezmek, kovalamak, acele gitmek vs.

Radyo dili tam tersine olayları ifade etmek için özel isimler kullanmaz. Bunu sadece bürokratlar yapar.

böyle değil: etki yapmak

böyle : etkilemek

Sıfatlarda dikkat

Kırmızı, yumuşak, berrak vs. gibi dinleyicilerin aklındaki tasvirleri tarif eden sıfatlar vardır. Fakat çok fazla sıfat ardı ardına söylenir ve az fiil kullanılırsa metin donuk kalır. Tarifin yanı sıra sıfatlarda bir değerlendirme de vardır. Fakat radyo dinleyicisi kendi fikrini kendisi oluşturmak ister. Değerlendirme yapan sıfatlar vesayet altına almak etkisi bırakır.

Böyle değil: *Şimdi stüdyoda çok ilginç bir muhabata hoş geldin diyorum..*

böyle: Şimdi Hans Meyer'i selamlıyorum. Bu parçayı o besteledi.

Pasif yerine Aktif

Aktif olarak formüle edilen cümleler canlı bir etki yaparlar ve dinleyiciye hitap ederler. Ayrıca fiil cümlelerin başında durduğundan ve faaliyet içindeki de belirtildiğinden iyi anlaşılırlar.

Pasif: „Müzik 2.500 metre yükseklikte bestelenmiş“

Aktif: „Hans Meier bu müziği 2.500 m yükseklikte bestelemiş.

OLMAMASI GEREKENLER: Dolgu kelimeleri boş sözler, yabancı kelimeler ve uzman dili

Radyo metinleri mümkün olduğunca gereksiz konuşma süslemeleri arınmış olmalıdır. Günlük dil ile radyo dili arasındaki önemli bir fark, radyoda gereksiz her şeyin çıkarılmasıdır. Söylenmesi gereken açıkça söylenmelidir. Sözlü simgeler sıklıkla yanlış kullanıldığında kıyaslamalar aksayabilir. Yani metnimle söylemek istediğimi söyledim mi diye, ona iyice bir bakmalı ve üzerinde tekrar düşünmeliyim.

Yabancı kelimelerden, daha az bilinen ihtisas kavramlarından ve kısaltmalardan mümkün olduğunca kaçınılmalı veya bunlar açıklanmalıdır.

Rakamlara dikkat!

Radyoda rakamlar çok zor anlaşıldığından, bunlardan kaçınılmalı veya basitleştirilerek telaffuz edilmelidir. Karmaşık bir rakamı, mutlaka bilgi olarak belirtmek gerekiyorsa, metinde en az bir kez tekrarlanmalıdır.

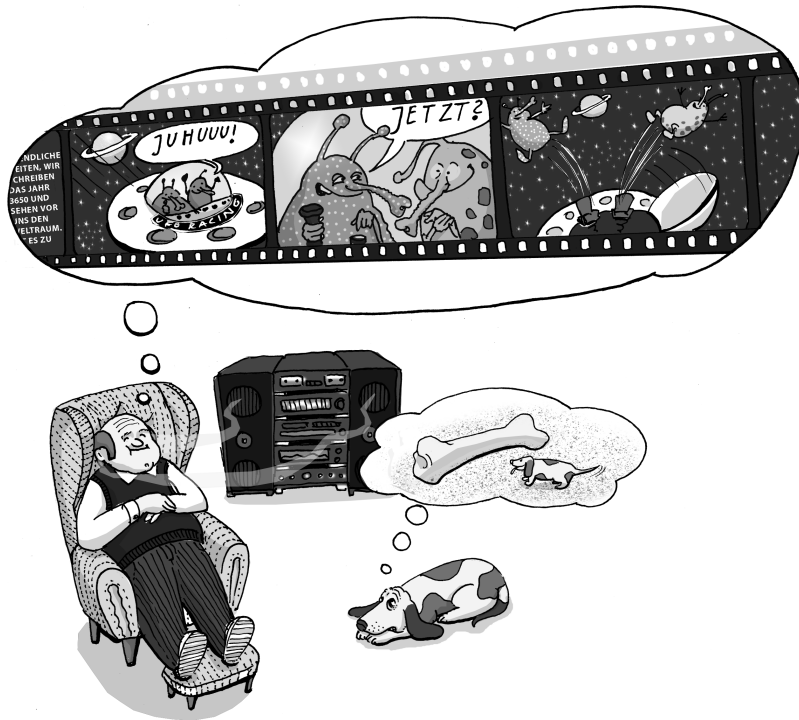
Yüzde 23,7 **yerine** yaklaşık bir çeyrek **daha iyi**
2008 **yerine** iki (beş, on) yıl önce **daha iyi**

Durum halinde anlatma

Bir durumu tarif ederken, belirli bir perspektif seçmek yardımcı olabilir – mekânsal, zamansal veya bir kişi. O zaman, radyo kafanın içindeki sinemadır. Durumlar dinleyicinin tüm duyularına hitap edecek şekilde tarif edilmelidir. Buraya ilişkin sorular Nasıl kokuyor? Nasıl bir his veriyor? Vs. dir.

Örnek

Çarşamba günü akşamın ilk saatlerinde Helvetiaplatz'dayız. Tüm yönlerden küçük grup halinde insanlar alana akın ediyor. Her grup şarap, peynir, ekmek – ve Rechaud ve Caquelon'la beraber bir fondu takımı ile donanmış.

Konuşma ritmi

Tüm cümleleri aynı prensibe göre yapılandırılmış bir metin sıkıcıdır. Bir metnin dinamizmi ve ritmi, o metinde kullanılan cümle yapısına bağlıdır. Arada sırada bir fiili söylememek ve doğrudan duruma girmek yumuşatır ve konuşulan dile yakınlaşır.

Örnek: Savaş sonrası Bağdat. Hiçbir şey yok, fakat işgal altındaki şehir yaşamaya devam ediyor. İnanılır gibi değil: her gün yüzlerce kültürel etkinlik yapılmakta. Seyirciler geliyor – Asayişin sağlanamamasına, sokak blokajlarına, askeri devriyelere ve terör uyarılarına rağmen - seyirciler gelmeye devam ediyor.

İyi okunabilirliğe dikkat etmeli

Bir radyo metnini iyi okuyup konuşabilmek için, genelde manuskripte 12-14 punto karakter boyu ve 1,5 satır aralığı kullanılır. Metnin yazılması bittiğinde, sunucu yazdığı şeyi iyi konuşup konuşmadığını kontrol etmek için sesli bir şekilde okur. Dil dolandığında, metni söz konusu yerde değiştirmelidir.

Sunum²

Sunucu dinleyicilere radyo programı boyunca kılavuzluk eder. Sunucunun mikrofona söylediği metinlere „sunumlar“ denir. Sunucu

- dinleyicilere yönlendirme ve özetleme sağlar
- hitap eden sunumlarla programdaki konulara ilgi uyandırır
- Dinleyicilere program boyunca eşlik eder ve «ana fikre» işaret eder. Buna, çeşitli program bölümleri arasındaki geçişleri şekillendirmek de dahildir
- kendi kişiliği ile programın stilini ve atmosferini etkiler.

Sunum tekniği hatırlatıcı açıklama notu

Diğer radyo metinlerinden farklı olarak, sunumlarda önemli olan serbest anlatılıyormuş hissi uyandırmak ve „okuyormuş“ etkisi bırakmamaktır.. Fakat görüntü aldatıcı: iyi sunumlar nadir durumlarda içten geldiği gibi doğaçlanmıştır. Tam tersi: sunumların ulaşması gereken yere varması ve gereksiz dolgu kelimelerinden ve boş sözlerden arındırılması için, bunların çok iyi hazırlanmış olması gerekir.

Sunucu tüm metni önceden yazabilir ve en önemli kelimeleri bir işaretleme kalemıyla işaretleyebilir. Bir hatırlatıcı açıklama notuyla da çalışabilir. Hatırlatıcı açıklamalar için isimlerin yanı sıra her şeyden önce fiiller ve sıfatlar uygundur. Sunucu internet ve gazete metinlerini kendi konuşmasına adapte etmeden kullanmamalıdır. Bilmediği kelimeleri de ağızına almamalıdır. İkisi de doğal değildir ve çoğunlukla anlaşılmaz kalırlar³

Sunum manuskripti her sunucuda farklıdır. Herkes farklı tarzları denemeli ve kendisine hangisinin en iyi uyduğunu öğrenmelidir.

Mikrofona Konuşmak³

Hitap duruşu

Dinleyicilerin bizzat kendilerine hitap ediliyormuş hissini edinmeleri „hitap duruşuna“ bağlıdır. Dinleyici, sunucunun gerçekten dinleyicilerine mi hitap ettiğini veya bir monolog mu sürdürdüğünü hisseder. Buradaki zorluk sunucunun genellikle yalnız başına bir stüdyoda oturmasından kaynaklanır – hitap etmek istediği dinleyiciler kendisi için görünmezdir.

Buradaki basit kural, stüdyoda dinleyiciler olduğunu farz etmektir. Sunucu gerçek bir kişiye hitap ettiğinde ifadesi, sesinin rengi değişir. Küçük bir numara: karşısında „hitap edilebilir“ bir seyirci olduğu hissini vermek için masanın üstünde bir oyuncak hayvan veya bir fotoğraf koymak yardımcı olur.

² Nach Interaudio (2007: Sprechen und Moderieren im Radio)

³ Nach Interaudio (2007: Sprechen und Moderieren im Radio)

Dinleyiciye hitap etmenin bir çok şekli vardır: okumak, yanlış okumak, anlatmak, yorumlamak, aktarmak, öne sürmek, alıntı yapmak, tarif etmek, tasvir etmek, yaymak, rapor etmek, bildirmek, bilgi vermek, açıklığa kavuşturmak, ilan etmek, duyurmak vs. Sunucu konuşmacı olarak hangi hitap duruşunu edineceği hakkında düşünmelidir.

Konuşmak, düşünmek ve hissetmek bir bütünlük oluşturur

Sadece aynı anda düşünen ve anlayan, ne dediğini bilen, önüne bakan, anlattığını bilen, ve düşünceleri ile hisleriyle metne bağlıya metni hem konuşma hem sesle iletebilir. Başka bir deyişle: **Sunucunun kafasında ve kalbinde olmayan sesinde de olmaz.**

Mikrofona konuşmaya ilişkin teknik bilgiler⁴

- Mikrofon ile ağız arasındaki mesafe bir el genişliğinde olmalıdır.
- Hışırtılı ve sürtüşmeli seslerin mikro altından geçebilmesi için mümkünse mikrofon ağzın üst tarafı hizasında tutulmalıdır.
- Mikrofonun önünde düzgün otur, her iki ayağını da yere bas, rahat ve derin nefes al. Sesin daha dolgun ve daha sıcak olur ve ses tellerin yıpranmaz.
- Her zaman kulaklık tak. Sadece bu şekilde istenmeyen, ancak çevreden gelen gürültüleri duyarsın. (kağıt hışırtısı, tükenmez kalem sinirli bir şekilde açıp kapama). Böylece sesini arka fondaki müzik ile doğru şekilde ayarlayabilirsin.
- Manuskripte konsantre ol.
- Dilin sürçtüğünde kısa bir ara ver, tekrar derin bir nefes al (tabii mikrofona değil!), konsantrasyonunu sağla ve son cümleye tekrar yeniden başla. Özür dileme. Dinleyiciler küçük hatayı çabuk unuturlar.

⁴ Nach Kursunterlagen für Grundkurse (2001) von Bianca Miglioretto (unveröffentlicht)

Kaynaklar

Interaudio (2007) Materialien für die interkulturelle Radioausbildung. Antje Schwarzmeier und Ulrike Werner. Hessische Landesanstalt für privaten Rundfunk (LPR Hessen)

klipp+klang radioschule (2008). Merkheft für die radiojournalistische Grundausbildung.

Radio RaBe Programmkommission (2008). Mehrsprachige Sendungsgestaltung. Empfehlungen der Programmkommission (PK).

Inter.Media, Intercultural Media Training in Europe. Handbuch für TrainerInnen, MitarbeiterInnen und RedakteurInnen. kopaed, München (2006).

Kursunterlagen für Grundkurse (2001) von Bianca Miglioretto (unveröffentlicht)